

Vastaus valtuustoaloitteeseen kiusaamisviikun käyttöönotosta ehkäisemään välituntiväkivaltaan Lempäälän kouluissa

Kunnanhallitus 13.02.2023 § 51

Valmistelija hallintojohtaja Riina Kivistö

Lempäälän kunnan hallintosäännön 14 luvun 1 §:n mukaan valtuutetuilla on oikeus tehdä kirjallisia aloitteita kunnan toimintaa ja hallintoa koskevissa asioissa.

Hallintosäännön 16 luvun 2 §:n mukaan aloitteen käsittelee 8 kuukauden kuluessa se viranomainen, jolla on toimivalta tehdä päätöksiä aloitteen tarkoittamassa asiassa.

Kunnanvaltuuston kokouksessa 25.1.2023 valtuutettu Tiina Wesslin jätti 16 valtuutetun tai varavaltuutetun allekirjoittaman valtuustoaloitteen **"Kiusaamisviikun käyttöönotto ehkäisemään välituntiväkivaltaa Lempäälän kouluissa"**.

Kunnanvaltuusto lähetti valtuustoaloitteen kunnanhallituksen valmisteltavaksi.

Lisätietoja: hallintojohtaja Riina Kivistö, puh. 040 133 7485

Esittelijä	Kunnanjohtaja
Päätösehdotus	Kunnanhallitus päättää lähettää valtuustoaloitteen Kasvatuksen ja opetuksen palvelualueelle valmisteltavaksi.
Päätös	Kunnanhallitus hyväksyi yksimielisesti päätösehdotuksen.
Otteet	sivistysjohtaja, opetuspäällikkö

Kasvatus- ja opetuslautakunta 18.04.2023 § 49
149/12.00.00/2023

Valmistelija Sivistysjohtaja Nina Lehtinen

Lähtökohta

Lempäälän kunnan esi- ja perusopetuksen kouluissa noudatetaan Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteisiin 2014 liittyviä suunnitelmia oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus.

Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista koulujen kanssa. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset

toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä. Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suunnitelmassa kuvataan opettajan tai rehtorin velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan oppilaan (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhoitopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia. Kyseiset suunnitelmat ovat päivityksessä 8/2023 mennessä osana alueellisia suunnitelmia ja niiden yhteensovittamista.

Tilannekuva kouluväkivallan osalta lukuvuonna 2022-2023

Lempäälän kunnan yläkouluissa on ollut lukuvuoden 2022 - 2023 aikana sähkötupakan polttamis-, takavarikointi- ja välitystilanteita. Lisäksi on tapahtunut kiristystä tilanteissa, joissa maksua on peritty uhkailemalla väkivallalla. Nuorten vapaa-ajan haasteet näkyvät koulussa. Selville on tullut myös isompi vyyhti, johon liittyy myös yksittäinen alakoulun oppilas. Tämänhetkisten arvioiden mukaan vakavimmissa tapauksissa on ollut mukana noin 20 oppilasta / yläkoulu. Ongelma on varmasti nuorten keskuudessa vieläkin laajempi, koska kaikki tapaukset eivät ole aikuisten tiedossa. Selvitysten yhteydessä on tullut ilmi, että tapahtuneilla on vahva yhteys vapaa-aikaan. Kouluissa esille tulleissa tilanteissa on ao. huoltajia tiedotettu ja asioita on käsitelty kouluissa erilaisissa työryhmissä. Oppilaille sekä huoltajille on tarjottu apua sekä tukea.

Tilanteista on konsultoitu poliisia sekä tehty rikosilmoituksia ja lastensuojeluilmoituksia. Erityisesti Ankkuri-toiminnasta on hyviä ja tuloksellisia kokemuksia. Ankkuritoiminta on moniammatillista yhteistyötä, jolla tuetaan lasten ja nuorten hyvinvointia ja estetään ennalta rikollisuutta. Työtä tehdään Ankkuritiimeissä, joita on jokaisella poliisilaitoksella:

- Ankkuritiimeissä työskentelevät poliisin, sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimen asiantuntijat tai heidän osaamisensa on varmistettu muulla tavoin tiimin käyttöön.
- Nuoren yksilöllisen tilanteen mukaisesti Ankkuritiimi tekee yhteistyötä myös muiden toimijoiden kanssa kuten koulut, kolmas sektori, harrastus- ja urheiluseurat sekä uskonnolliset yhteisöt.
- Ankkuritoiminnasta sovitaan paikallisesti toimintaan osallistuvien organisaatioiden kesken.

Lempäälässä Ankkuripuhutukset käynnistyivät alkuvuodesta 2022. Käyttöön otettiin yksinkertainen malli, joka pohjaa poliisin ja lastensuojelun sosiaalityöntekijän työparisuuteen. Puhutukseen ohjautuminen on tapahtunut joko rikos- tai lastensuojeluilmoituksen perusteella. Poliisi ja lastensuojelun sosiaalityöntekijä ovat käyneet ilmoitukset säännöllisesti läpi ja valinneet puhutukseen tulevat asiat. Puhutukset ovat tapahtuneet Lempäälässä. Tähän mennessä on ollut yhteensä 35-40 puhutusta. Yleisimmät aiheet puhutuksille ovat olleet näpistykset, vahingonteot,

päihteet sekä kouluväkivalta. Sisä-Suomen poliisilaitoksella on parhaillaan käynnissä selvittely, kuinka Tampereen kehyskuntien ennalta estävä toiminta tullaan jatkossa toteuttamaan.

Opetuksen järjestäjä on tiedottanut koteja vuosiluokkien 4.-9. oppilaiden koteihin Wilma-viestillä vallitsevista ilmiöistä tietoisuuden lisäämiseksi. Lisäksi valmistelussa ovat vuosiluokkakohtaiset toimenpiteet moniammatillisena yhteistyönä yhteistyössä kotien kanssa.

Lisäksi Harrastava koululainen -hanke tekee tiivistä yhteistyötä koulujen rehtoreiden, opettajien ja oppilashuollon kanssa Harrastava koululainen -kerhoissa mahdollisesti tapahtuvissa kiusaamistilanteissa. Harrastava koululainen kerhojen ohjaajat on ohjeistettu puuttumaan kaikkiin kiusaamiseen liittyviin tapahtumiin ja heille on annettu toimintaohjeet, kuinka toimia näissä tilanteissa. Harrastava koululainen hankevastaava toimii kerhojen ohjaajien tukena sekä yhteyshenkilönä huoltajiin ja koulun henkilökuntaan.

Näkökulmia kiusaamisviilkuun käytännössä

Kiusaamisenvastainen sovellus on suunniteltu tarjoamaan mahdollisuus ilmoittaa kiusaamistapauksista anonyymisti ja suoraan koulun henkilökunnalle. Sovellus voi olla yksi hyödyllinen työkalu kouluyhteisössä, jos sitä käytetään oikein ja sen käyttöä tuetaan asianmukaisesti. Kiusaamisviilkusovellus ei kuitenkaan ole ainoa ratkaisu kiusaamisen ehkäisyyn. Lisäksi on tärkeätä muistaa, että ko. sovellus ei poista kiusaamista kokonaan, vaan se on yksi työkalu kiusaamisen torjumiseksi kouluyhteisössä. Kaikessa korostuu, että kouluilla on selkeät toimintasuunnitelmat kiusaamistapauksia varten ja että koko kouluyhteisö sitoutuu luomaan turvallisen ja kunnioittavan oppimisympäristön kaikille oppilaille sekä siellä toimiville aikuisille. Tätä tukevat myös Lempäälässä koko 7. vuosiluokan ikäluokalle tarjottavat ja luokanvalvojan pitämät tunne- ja vuorovaikutustunnit (38 tuntia lukuvuodessa).

Valtuustoaloitteeseen vastaamisen osalta kuultiin tiiviisti nuorten kanssa kouluissa työskenteleviä aikuisia. Heidän mukaansa yläkoulussa viilku saatettaisiin ottaa huumorilla, eikä siihen suhtauduttaisi vakavasti ja sitä ”paineltaisiin huvikseen”. Sen sijaan koulussa työskentelevät aikuiset kokivat, että konflikti- ja ristiriitatilanteiden sovittelua koskevan SOPU-mallin rinnalle on perusteltua pilotoida erilaisia toimintamalleja puuttua mahdolliseen vakavampaan kouluväkivaltaan. Näiden osalta on todettu, että kompleksiset tapaukset vaativat pitkäkestoisempaa ja -jänteisempää työskentelyä asian parissa ja sen ratkaisemisessa kouluyhteisön aikuisten toimesta sekä tarvittaessa viranomaisten yhteistyönä. Tästä esimerkkinä Hakkarin koulussa rakennettu koulukuraattorin ja kouluyhteisöohjaajan yhteistyönä kiusaamisen puuttumisen malli, joka mahdollistaa nopean puuttumisen sekä pitkäkestoisen työskentelyn asian parissa. Lähtökohta on aito ja välitön reagointi, eri osapuolten kuuleminen (yksi kerrallaan) sekä luoda turvallinen ympäristö aikuisten toimesta. Tilannekuvan muodostumisen myötä kartoitetaan, onko asia ratkaistavissa esim. osapuolten keskeisellä sopimisella ja minkä vakavuusasteen tapaus on oikeasti kyseessä. Lisäksi myös huoltajat otetaan mukaan eri tavoin eli kerrotaan koteihin, että tällaista asiaa on koulussa käsitelty ja mitä se käytännössä tarkoittaa. Kun tilanne on vakavaksi katsottu, koulukuraattori ja kouluyhteisöohjaaja kuljettavat asianosaisia matkassaan päivittäin eli kiusaamisen kohteeksi joutunutta kontaktoidaan säännönmukaisesti; onko jotain uutta tapahtunut, otettu yhteyttä somen kautta tms. Lisäksi kiusaajia

ja heidän toimiaan tarkkaillaan jatkuvasti koulussa yhdessä muun henkilökunnan kanssa. Aikuisten rooli koulussa ja kotona on tärkeä.

Lempäälän kunnan kouluissa pilotoidaan (vuosiluokat esi-9 ja lukio) Someturva-sovellusta 5/2023-/2024. Someturva on anonyymi ja matalan kynnyksen palvelu, jonka avulla kiusaaminen ja häirintä voidaan katkaista ennen ongelmien eskaloitumista. Apu on saatavissa ajasta ja paikasta riippumatta. Sovelluksessa voi ilmoittaa somen vaikeasta tilanteesta 24/7. Someturvan asiantuntijat käyvät ilmoituksen läpi ja lähettävät käyttäjälle vastauksen, joka pitää sisällään oikeudelliset neuvot, toimintaohjeet ja psykososiaalisen ensiavun. Someturvan käyttö kerryttää kunnalle tilastotietoa käyttäjien kohtaamasta kiusaamisesta ja häirinnästä. Someturvan tuottama data perustuu todellisiin asiantuntijoiden käsittelemiin tapauksiin. Säännölliset visuaaliset raportit sisältävät tietoa käyttäjien iästä ja rikosnimikkeistä. Kunnalle syntyy ymmärrys ja tieto häirinnästä ilman erillisiä kyselyitä ja tutkimuksia. Luotettavan tiedon avulla kunta voi resursoida ja kohdistaa toimenpiteitä tehokkaasti varhaiseen puuttumiseen ja ennaltaehkäisyyn.

Lähtökohtaisesti turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen järjestäjältä ja kouluilta suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteisten toimintatapojen luomista sekä avointa yhteistyötä kotien ja eri yhteistyötahojen kanssa. Yksittäinen sovellus on yksi työkalu kiusaamisen torjumiseksi koulu yhteisössä. Kaikessa korostuu, että kouluilla on selkeät toimintasuunnitelmat kiusaamistapauksia varten ja että koko koulu yhteisö sitoutuu luomaan turvallisen ja kunnioittavan oppimisympäristön kaikille oppilaille sekä siellä toimiville aikuisille.

Toimivalta: Kunnanhallitus on lähettänyt valtuustoaloitteen kasvatuksen ja opetuksen palvelualueelle valmisteltavaksi.

Lisätietoja: Sivistysjohtaja Nina Lehtinen, puh. 050 383 9789.

Esittelijä	Sivistysjohtaja
Päätösehdotus	Kasvatus- ja opetuslautakunta päättää esittää kunnanhallitukselle ja edelleen kunnanvaltuustolle, että se hyväksyy selostusosan mukaisen lausunnon valtuustoaloitteeseen ja toteaa sen loppuun käsitellyksi.
Päätös	Kasvatus- ja opetuslautakunta hyväksyi päätösehdotuksen yksimielisesti.

Merkittiin pöytäkirjaan, että opetuspäällikkö Marianne Liimatainen oli asiantuntijana läsnä pykälän käsittelyn ajan.

Merkittiin pöytäkirjaan, että opetuspäällikkö Marianne Liimatainen poistui kokouksesta klo 21:15.